

SYYYHY

Syyhy eli scabies on kutiseva ihottuma, jonka aiheuttaa 0,3-0,5 mm:n pituinen hämähäkkieläimiin kuuluva syyhypunkki (*Sarcoptes scabiei*). Punkkinaaras elää ihossa 1-2 kuukautta, jonka aikana se munii ihon sarveiskerrokseen kaivamaansa käytävään. Ihon ulkopuolella punkkinaaras elää noin 1-3 vuorokautta.

Miten syyhy tarttuu?	Syyhypunkki on yksinomaan ihmisen loinen, joka tarttuu ihmisestä toiseen ihokosketuksen kautta. Lyhytaikainen kosketus ei yleensä riitä tartuntaan. Tartuntoja saadaan perhepiirissä ja seksin yhteydessä. Lisäksi syyhy voi tarttua syyhyä sairastavan vaatteista tai lakanoista, mutta tämä on harvinaisempaa. Syyhy leviää helpommin erilaisissa ryhmissä, kuten päivähoidossa tai hoitolaitoksissa.
Mitkä ovat syyhytartunnan oireet?	Syyhyn ensioireena on kutiseva ihottuma, joka alkaa yleensä 3-6 viikon kuluttua tartunnasta. Uusintatartunnoissa kutina voi alkaa jo muutaman päivän kuluttua. Kutinaa esiintyy etenkin iltaisin ja öisin. Raapimisalueet voivat tulehtua. Iholla voi esiintyä punkin käytäviä, näppylöitä tai vesirakkuloita.
Miten syyhytartunta todetaan?	Tartuntaa epäillään yleensä kutinan perusteella. Tuolloin iholta etsitään naaraspunkin käytäviä, jotka ovat yleisimmin rannepoimuissa, sormien väleissä ja lapsilla myös kämmenissä ja jalkapohjissa. Käytävän päässä voi näkyä vesikellomainen rakkula, jossa syyhypunkki asustaa. Syyhypunkin havaitsemiseen vaaditaan kuitenkin yleensä apuvälineitä ja diagnoosin tekee lääkäri.
Miten tartunta hoidetaan?	Syyhy hoidetaan lääkehoidolla. Lääkityksenä voidaan käyttää bentsyylibentsoaatti/disulfiraami voidetta, permetriinivoidetta tai reseptivalmisteena saatavia ivermektiinitabletteja tai 10 %-rikkivaseliinia. Hoitokertoja on kaksi viikon välein riippumatta hoitovalmisteesta. Sekä oireiset syyhytartunnan saaneet, että oireettomat lähikontaktit hoidetaan samalla kerralla ja ohjeella. Tartuttavuus lakkaa 24 tunnin kuluttua ensimmäisestä hoidosta. Bentsyylibentsoaatti/disulfiraami -voide (Tenutex®) Voidetta on tärkeää käyttää riittävä määrä, aikuisilla yleensä 50-60g. Voidetta levitetään ihon pesun ja huolellisen kuivauksen jälkeen tarkasti koko vartalolle mukaan lukien hiuspohja ja korvat. Erityisen huolellisesti voidetta on levitettävä varpaiden- ja

sormienväleihin, kynsireunuksiin, napaan, korvantaustoihin/korviin, kainaloihin sekä nivusiin ja ulkoisiin sukuelimiin. Kasvot hoidetaan vain, mikäli niissä on oireita. Kynnet on hyvä leikata lyhyeksi ennen voiteen levitystä.

Voiteen annetaan vaikuttaa 24 tuntia, jonka jälkeen iho pestään huolellisesti vedellä ja saippualla. Jos esimerkiksi käsien tai alapään pesu on välttämätöntä 24 tunnin vaikutusaikana, voidetta levitetään alueille uudelleen heti pesun jälkeen. Hoidon jälkeen vaihdetaan vaatteet ja lakanat sekä tehdään ohjeen mukainen muu kodin siivous.

Bentsyylibentsoaatti/disulfiraami voiteen käytöstä alle 1-vuotialle lapsille, raskaana oleville tai imettäville tulee keskustella lääkärin kanssa.

Permetriinivoide (Nix®, Perxine®, Permethrin Morningside®)

Voidetta on tärkeää käyttää riittävä määrä, yksi putkilo (30g) riittää yleensä aikuisen kertakäsittelyyn. Keskimääräiset yhteen hoitoon tarvittavat voidemäärät ilmenevät pakkauksen ohjeista.

Voidetta levitetään illalla pesun jälkeen huolellisesti koko vartalolle mukaan lukien hiuspohja ja korvat. Erityisen huolellisesti voidetta on levitettävä varpaiden- ja sormienväleihin, kynsireunuksiin, napaan, korvantaustoihin/korviin, kainaloihin sekä nivusiin ja ulkoisiin sukuelimiin. Kasvot hoidetaan vain, mikäli niissä on oireita. Kynnet on hyvä leikata lyhyeksi ennen voiteen levitystä.

Voiteen annetaan vaikuttaa yön yli vähintään 12 tuntia ja aamulla iho pestään huolellisesti vedellä ja saippualla. Jos esimerkiksi käsien tai alapään pesu on välttämätöntä 12 tunnin vaikutusaikana, voidetta levitetään alueille uudelleen heti pesun jälkeen. Hoidon jälkeen vaihdetaan vaatteet ja lakanat sekä tehdään ohjeen mukainen muu kodin siivous.

Ivermektiinitabletit (Scatol®, Ivermectin Medical Valley®, Ivermectin Ratiopharm®)

Lääkäri määrää lääkkeen annoksen potilaan painon mukaan. Ivermektiini-annos on 0,2 mg/kg.

Lääke otetaan kerta-annoksena mielellään rasvaisen ruoan kanssa, jolloin imeytyminen on tehokkaampaa. Lääkkeen vaikutusajan (8-15h) jälkeen vaihdetaan puhtaat vaatteet ja vuodevaatteet sekä tehdään muut siivoustoimenpiteet.

Ivermektiini-lääkitystä ei suositella lainkaan raskaana olevalle ja imettävälle vain lääkärin erillisellä ohjeella.

	10 % -rikkivaseliini Rikkivaseliini sopii aikuisille ja lapsille (myös alle 2 v ikäisille) sekä käytettäväksi raskauden aikana; aikuisille 10 % rikkivaseliini ja lapsille 6 % rikkivaseliini. Rikkivaseliini levitetään puhtaalle ja kuivalle iholle kolmena peräkkäisenä päivänä. Voide levitetään huolellisesti koko vartalolle mukaan lukien hiuspohja ja korvat. Erityisen huolellisesti voidetta on levitettävä varpaiden- ja sormienväleihin, kynsireunuksiin, napaan, korvantaustoihin/korviin, kainaloihin sekä nivusiin ja ulkoisiin sukuelimiin. Kasvot hoidetaan vain, mikäli niissä on oireita (voidetta ei saa levittää silmänympäryksiin). Voiteen annetaan vaikuttaa iholla 12-24 tuntia, sitten pestään pois ja iho kuivataan ennen uutta levitystä. Kolmannen päivän jälkeen tehdään tarvittavat siivoustoimenpiteet. Rikkivaseliini haisee voimakkaalta ja haju saattaa tarttua hoidon aikana käytettäviin vaatteisiin.
Siivous	Kaikki käytössä olleet vaatteet, lakanat ja muut tekstiilit pestään vähintään 60 asteessa. Tavarat ja tekstiilit, jotka eivät kestä vesipesua voidaan säilöä muovipussiin viikoksi tai pakastaa (-20°C) vuorokauden ajaksi. Muista huomioida kaikki pinnat, joihin on ollut ihokontakti, mukaan lukien mm. kuulokkeet, korut, reput, auton penkit ja lasten turvaistuimet. Sisätilat, huonekalut, patja, peitto sekä tynnyt imuroidaan ja pölypusstit hävitetään heti siivouksen jälkeen. Käytä siivotessa suojakäsineitä.
Jälkioireet	Hoidon jälkeen kutina voi jatkua jopa kuukauden, eikä se johdu syyhyhoidon epäonnistumisesta. Kutinaa voi rauhoittaa kortisonivoiteella (esim. Sibicort®) sekä perusrasvalla. Kortisonivoidetta levitetään kutiavalle ihoalueelle kahdesti päivässä korkeintaan kahden viikon ajan. Lisäksi voi tarvittaessa käyttää antihistamiinitabletteja.
Miten syyhyn tarttuminen ennaltaehkäistään?	Lapsen syyhystä on hyvä ilmoittaa päiväkotiin tai kouluun, jonne lapsi voi palata vasta, kun kertahoito on annettu. Syyhyn leviämistä voidaan ehkäistä parhaiten hoitamalla oireilevat henkilöt ja heidän lähipiirinsä asianmukaisesti.